

מינוי דיגיטלי של הארץ - באתר בסמרטפון ובטאבלט - חודש ראשון ב-4.90 ש"ח בלבד **נסו עכשיו**

חדשות

ספרים עיון

הוראטיוס, לגמרי בן זמננו

העבר, בניסוחו של המשורר הרומי הוראטיוס, הוא נושא לעיון קפדני אך אינו מודל לקריאה או לכתיבה "כנועה". ובדיוק על פי אותו חוק, אין העבר העתיק והוראטיוס עצמו מודלים לחיקוי בימינו, אלא חלק מאותה שפה שבה אנחנו מפתחים מחדש את האובייקטיביות של האמת. עם צאתן לאור של ה"איגרות" להוראטיוס בתרגום רחל בירנבאום

אהוביה כהנא |
14:53 16.01.2015

הוראטיוס: האיגרות, אמנות הפיוט, תירגמה מרומית והוסיפה מבוא, הערות ומפתחות: רחל בירנבאום, הוצאת מוסד ביאליק, המפעל לתרגום ספרי מופת, 2014, 280 עמודים

תרגום, ותרגום שירתו של הוראטיוס בפרט, קל וחומר ה"איגרות", הוא משימה בלתי אפשרית בשל תביעותיה הסותרות. אלא שכך גם משימות בלתי אפשריות רבות אחרות בחיינו. רחל בירנבאום, שכבר נתנה לנו כמה תרגומים יפים מן הלטינית הקלאסית ואף תירגמה בעבר את שירתו הלירית של הוראטיוס, צועדת כאן צעד נוסף, מדוד, שוטף ומנוסח היטב אל אותו בלתי אפשרי הכרחי.

האומנם הכרחי? מה להקסמטרים (מידת השורה במשקל השירי של ה"איגרות") הלטיניים של רומאי עתיק אחד ולעברית בישראל? הלכה למעשה, מתברר שיש מי שחושב כך, לפחות אם נשפוט על פי כמות התרגומים החדשים של יצירות מופת מן העולם הקלאסי שיצאו לאור בעברית באחרונה: מן הטרגדיה היוונית, הומרוס, ספפו, קטולוס.

מתחמי אירוח
יוקרתיים בישראלניהול השקעות
אלגוריתמי

בדיק במידה
שלך!

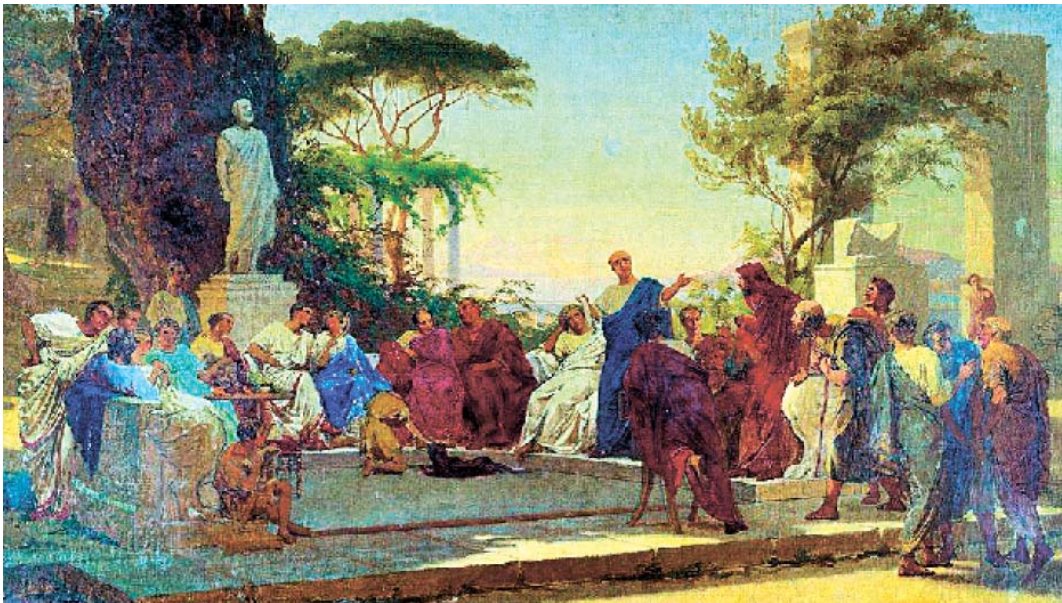

מכני לוגיסטיקה
ואחסנה
בהתאמה אישית
לפרטים נוספים >

הצעות מיוחדות

מקדיש המשורר את איגרותיו. כלומר, זהו קובץ שירי סבוך, מקורי, הפכפך, הגותי־רפלקטיבי, בעל היבטים פואטיים, אתיים ופוליטיים. אי־אפשר לקרוא בו באקראי. הנה, למשל חמש שורות מן האיגרת הראשונה בתרגומה של בירנבאום. תאריך חיבורה שנוי כמובן במחלוקת:

המשורר הוראטיוס קורא את שיריו. ציור מאת פיודור ברוניקוב, 1863

קול מצטלצל שוב ושוב באוזני השטופה ואומר לי
אוי לשחרר את סוסך הזקן אם יש לך שכל
פן ייכשל לבסוף וייפח נשמתו לקול לעג.
מן השירה איפוא ומשאר משחקי התרחקתי
"מהי אמת?", "מה יאות?", הן סוגיות שכולי בן שקוע.

עוד טרם הפירוש עלינו לדעת, למשל, כי לשירה העתיקה תמיד יש להאזין, שהרפואה העתיקה ממליצה על שטיפת נקבי האוזניים בחומץ, שיש מסורת שירה לירית עתיקה שבה משווה המשורר את עצמו לסוס זקן וכן הלאה, לפני שבכלל נתחיל להבין במה דברים אמורים. זאת ועוד: ומה נאמר על משורר זקן כהוראטיוס, המצהיר כי מאס בשירתו בעבר (שירת אהבים לא אחת), והוא כותב היום, בהווה, שירים על מהות האמת?

לא לחינם הצטרפו הקדמות והערות מלומדות לתרגום זה, וטוב שכן, אף שהן מחמירות את אופיו של הספר, שכן קריאת מארג ה"אגרות" אינה מלאכה קלה. יש ואפילו הפרטים הבסיסיים לוטים בערפל ובמחלוקת החוקרים: מי בדיוק מבין משפחת הפיזונים הנודעת הם נמעני האיגרת "אל הפיזונים"? מתי נכתבה איגרת זו או אחרת ובאיזה הקשר קונטינגנטי היסטורי מדויק? מה, אם כן, "הכרחי" בקובץ שירים מעוטר ועתיק זה? ומה טעמו לחיינו המודרניים?

התשובה הקצרה פשוטה (לכאורה): אין הווה ללא עבר ואין עבר ללא הווה. בל נשכח, למשל, כי אבי אבות המחשבה המודרנית, עמנואל קנט, דווקא בעת שהוא קורא את

והוזה:

"נאורות היא יציאת האדם מחוסר בגרותו, שהוא עצמו אשם בו. חוסר בגרות הוא אייכולתו של האדם להשתמש בשכלו בלי הדרכת הזולת. אשמה בחוסר בגרות קיימת, אם סיבתו איננה חוסר שכל, אלא חוסר החלטה ואומץ להשתמש בו בלי הדרכת הזולת. Sapere aude! אזור אומץ להשתמש בשכלך שלך! היא איפוא סיסמת הנאורות". בירנבאום תירגמה את סיסמתו של קנט־הוראטיוס ("איגרות" א, 2.40): "העז והחכם!"

דוגמה נוספת לאקטואליות של הקלאסיקה: הפילוסוף הנס גיאורג גדמר, ממייסדי ההרמנויטיקה של המאה העשרים. בעת שמסביר גדמר את מהות מפעלו המדעי בהווה, הוא שואל את מונחיו הטכניים מן העבר הקלאסי. למשל, מלשוננו הפילוסופית של איש הרוח והמדינאי הרומי הנוזע קיקרו (106-43 לפנה"ס). אין זה מקרה. קיקרו הוא אחד מאותם רומאים שחזרו והזכירו לנו כי בעת שאנו מריקים מכלי לכלי, מתרבות ומשפה אחת לשנייה, אין לעשות זאת חלילה בכניעות, מלה במלה, אלא דווקא על פי המהות: עלינו לעשות זאת מן הזיקה לעבר אך על פי ההווה. ואולם, כפי שגדמר עצמו ידע, הניסוח הקלאסי (תרתי משמע) לתפישת עולם זו המבחינה בזיקה מורכבת בין דבר רחוק לבין דבר קרוב נמצא דווקא בכתביו של איש ספרות רומי נודע אחר, בן דורו הצעיר מעט של קיקרו – הוא המשורר קווינטוס הוראטיוס פלאקוס (נולד בשנת 65 לפנה"ס ומת בשנת 8 לפנה"ס).

בחיבורו הארס־פואטי הידוע ביותר, "האיגרת אל הפיזונים", ממליץ הוראטיוס על השימוש בנושאים מוכרים ובתימות מן העבר ("מחזה המושחת על שיר טרויה"). ואולם, מיד אחר כך הוא מדגיש – והנה הדברים בתרגומה החדש והמצוין של רחל בירנבאום (עמ' 207-8, ש' 128-135) –

טוב ומוטב... אם תשגיח...
לא לתרגם מלה במלה כמתרגם הכנוע,
לא לזנק כחקיין אל הפח מתוכו לא תצא עוד
הן מבושה הן משום כפיפותך לסוגה וחוקיה.

חיבורו של הוראטיוס, לצדה של ה"פואטיקה" של אריסטו ו"על הנשגב" של המחבר המכונה לונגינוס, הוא מהחיבורים המרכזיים שהשפיעו על תפישת האמנות בתרבות המערב. הוראטיוס, כמו קיקרו, וכמו גם גדמר וכמו הוגים מרכזיים רבים אחרים של המודרנה, איש איש בדרכו השונה מאוד, אינו צעיר חם מזג המשליך הצדה את העבר. הוראטיוס, לא פחות ואולי גם יותר מכל משורר אחר בעת העתיקה, הקדיש את זמנו לעבר השירי היווני, לשירה הלירית, לאלקיוס, לארכילוכוס, ואחרים, להומרוס, למסורות הפילוסופיה היוונית. ודווקא משום כך היה הוראטיוס חדשן בחדשנים, ובמובן זה גם בן בית במודרנה.

העבר, בניסוחו הפרדיגמטי של הוראטיוס, הוא נושא לעיון קפדני אך אינו מודל לקריאה

Local 13

שיחות ללא הגבלה לישראל רק \$6 לחודש

שלה עצמה, מפתחים (explicatio, explicere), מחדש את האובייקטיביות של האמת. כאן נמצא חלק ממהות איכותו, חשיבותו וטיבו של הוראטיוס, וב"איגרות" יותר מכל, וזו גם הסיבה שבגללה אפשר וצריך וכדאי לקרוא בהן בעברית ובכל שפה אחרת הנוחה לקורא היום.

תרגומה החדש של רחל בירנבאום מוסיף לכמה וכמה תרגומים מצוינים המצויים לכמה מן האיגרות (ובפרט לאיגרת על "אמנות הפיוט", שתירגמו בעבר יורם ברונובסקי, דבורה גילולה ונתן שפיגל), והוא מתברך גם בשפע הערות, בהקדמות בראשיתו ונספחים מועילים באחריתו.

יש כאן מקום בשפע למחלוקת, כמובן. אבל דווקא מן המחלוקת אפשר לנו ללמוד על אמת עמוקה יותר, זו שהיא גם בלתי אפשרית וגם הכרחית. אתן דוגמה בסיסית אחת: הבחירה לתרגם לעברית במשקל שירי הקסמטרי. כל קורא לטינית, ובירנבאום עצמה, יודע היטב כי המשקל השירי הלטיני הוא מארג מוסיקלי סבוך של הטעם הפרוזאי הרגיל של המלים (ה-accentus) המפריד בין הברה מוטעמת ושאינה מוטעמת, ושל המקצב השירי (ה-ictus) המפריד, באופן שונה לגמרי ולא חופף לטעם הפרוזאי, בין הברות ארוכות לבין הברות קצרות. בלי להיכנס לפרטים טכניים, די אם נאמר כי בעברית מודרנית (בהברה ספרדית, להבדיל, למשל, מן ההברה האשכנזית) אין אפשרות לשכפל את המשקלים העתיקים. ואולם, חייבים לומר גם כי לצורה השירית השקולה היתה חשיבות מרכזית בהבחנה בין סוגות בעולם העתיק (אין כמעט קיום למושג "סוגה ספרותית" ביוון ורומי ללא הבחנות משקל).

כפי שאמרנו, אם כן, לפנינו משימת תרגום בלתי אפשרית מלכתחילה, אך הכרחית ובהכרח גם לא כנועה! תרגום אמיתי, בכל חומרתו האובייקטיבית, אפשרי אך ורק כאשר מביאים בחשבון את הנחות היסוד שלנו עצמנו. ואולם את החוק הזה, כך נדמה לי, הכתיב כבר מזמן הוראטיוס העתיק: העז, אם כן, והחכם!

 פייסבוק טוויטר גוגל פלוס

פרסומת: דירת שלושה חדרים+מרפסת+חניה בתל-אביב החל מ- 1,200,000 ₪. מיזמים בפארק.

**פארק העסקים קיסריה
הזדמנות שמתאימה לך
במיוחד!
בפארק העסקים קיסריה מחכה לך הזדמנות**

פרסומת

רשימת קריאה

כניסה

חיפוש

ניווט

בדיוק במידה שלך!

**פארק העסקים קיסריה הזדמנות שמתאימה
לך במיוחד! בפארק העסקים קיסריה מחכה לך
הזדמנות להקים מבנה לוגיסטי או מבנה
לאחסנה בהתאמה אישית - בוא ליהנות
ממבנה חדש, בדיוק במידה שלך!**

Powered by

כתבות נוספות שעשויות לעניין אותך

מרחבי הרשת

ישראל היום

**ההטרור מהגר לכל
מקום**

מרחבי הרשת

כמוני

**5 מפורסמים עם
פסוריאזיס**

חדשות

**המשטרה ביקשה
לעצור עד תום
ההליכים חולה שיטיון
בן 73 שאיים על**

דעות

**עת לסולידריות
יהודית**

תגובות**הוסיפו תגובה**

יוסי ורטנר || סקר סודי שם את הרצוג ולבני על הסוס וגורם לנתניהו להזיע

יוסי ורטנר | 16.01.2015 192

אופיר משרקי סומן כמשורר הגדול מאז יונה וולך

מיה סלע | 16.01.2015 102

מה מסתירים מכם: את האמת על "שארלי הבדו" לא תשמעו בישראל

איל שגיא ביזאוי | 15.01.2015 189

הטרנד החוקי החדש בניו יורק: הזרקת סם קטאמין נגד דיכאון

עידו אפרתי | 16.01.2015 39

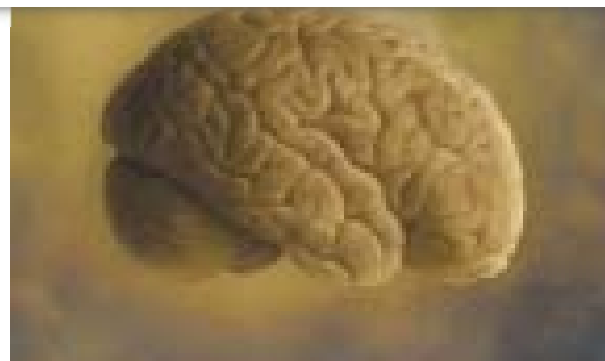
הכתבות הנקראות באתר

רמאי סדרתי ששבר לנו את הלב

דעה || אף אחד לא תמים בפרשת הפרסום הסמוי בסטטוסים מצייצים

כיצד פועל מוחו של מכור, והאם בכלל ניתן להיגמל

רביב דרוקר || מפקד הארגונים של מרצ עלול לחסל אותה

עוד כתבות נקראות

עימות טלוויזיוני? לפיד עוד עשוי להיות ראש ממשלה

רוגל אלפר | 25

ביקורת טלוויזיה || למה אני הרוסה על איילה חסון

רוית הכט | 78

הקרב על קצא"א || נתניהו התערב כדי למנוע חשיפת מידע על בוררות המיליארדים עם איראן
אלוף בן | 28

האם Urban Outfitters תצליח בישראל היכן שטופשופ נכשלה?
סהר שלו | 4

פתרון חכם לסוחרים

הכלים האוטומטיים שמזהים עבור הסוחר את המגמה בשוק

עולה או יורד?

על האפליקציות החדשות שיוצרות לזהות את המגמה בשוק ההון

פרוייקטים מיוחדים

כניסה רשימת קריאה

ניווט חיפוש

מות אשתו השלישית: קופת השרצים של הפוליטיקאי הנוצץ בהודו

נטע אחיטוב | 1

הבדיקה בהאג: ישראל לא מבינה שהכללים השתנו

אייל גרוס | 58

הגנון של נתניהו || איך דלף לרשת סרטון שנאסר לשידור

יהונתן ליס | 113

חשיפה: בלוג הצילום

חיים בשחור ואפור מתחת לאדמה
טלי מאיר יאנוש קיאלה |

הפוסט החם בבלוגים

מספיק עם השטויות: בנט לא פונה לחילונים
דני בר-און // כביש מקורצף

הכתבה הנקראת בספורט

מכונית מירוץ חשמלית שמגיעה ל-225 קמ"ש?
זה לא חלום, זה פורמולה E
אמיר ענבר |

חשבים

Haaretz הארץ added 4 new photos.
34 mins

לצעירי חבל דונבאס אין הרבה ברירה: הם גדלים, ולרוב מתים, במכרות הפחם. סדרת צילומים מרתקת תיעדה את אותם צעירים שלמרות הכל מתעקשים לחיות

<http://www.haaretz.co.il/blogs/photoblog/.premium-1.2538497>

[See translation](#)

Share · 47 5 2

הארץ Haaretz

Facebook social plugin

הארץ בפייסבוק

כתבות מרחבי הרשת

ח"כ יצחק הרצוג: "נשתמש בכספי הגז למימון פנסיה לכל אזרח"
מפלגת העבודה

לא נתפס: כמה הפסיד פיל אייבי בשנת 2014?
ספורט5

איך מרזים בבטן?
כמוני

רשימת קריאה

כניסה

חיפוש

ניווט

חללית בריטית
מאדים 11 שנה
שנעלמה

אהוד ברק על הפצצה
האיראנית, דיסקין "הלא
אפוי" והוויסקי בדיונים

האם פמיניסטית בכלל
יכולה למצוא בן זוג
שיענה על דרישותיה?

איך לא נכנעים לטרור של
הילדים

#*

מערכת | הנהלה | אודות הארץ | דרושים | צור קשר | עשה מינוי | שאלות ותשובות | פרסם אצלנו

כניסה רשימת קריאה

ניווט חיפוש

גדרה	המייל האדום	אזכר	קנה מינוי
חדשות	מדיניות פרטיות	אמנות	דיגיטלי
ספורט	חלון מבזקים	במה	קנה מינוי לעיתון
ספרים	דיוור הארץ	טלוויזיה	פרסם אצלנו
מכ"ם גשם	כל כותרות היום	ילדים	מהדורה מודפסת
סרטים מומלצים	צור קשר	לילה	
בחירות 2015	תנאי שימוש	מוזיקה	
קפטן אינטרנט	מינוי הארץ	סרטים	
Haaretz.com	מינוי לעיתון	עכבר העיר	
Israel Weather	מידע למנויים	עכבר עולם	
Israel news	כנסים	מסעדות כשרות	
Travel in Israel	מינוס אחת	רכילות	
Jewish World	נגישות	סופ"ש	
Shabbat Times		פרסי עכבר העיר	
		חנוכה 2014	

שיתופי פעולה

TheMarker

מאני טיים 2	זירת הקניות
דין וחשבון	שופוהוליק
הייטק	הוטל קומביינד
נדל"ן	בית אבי חי
מדיה ופרסום	קורס אנגלית מקוון
סמארטפון	עושים עסקים בת"א - יפו
עסקים קטנים	חוכמת ההמון
צרכנות	אופנה
קריירה	פסח
רכב	הריון ולידה
שוק ההון	משפחה
TechNation	עבודה
Cafe	תזונה
	השקעות נדל"ן בחו"ל
	עכבר EXTRA
	עכבר כרטיסים
	פורטל חלון ודלת

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ